

Розділ 1

Іван Іванович зітхнув із полегшенням. Минув четвер — операційний день. Звичайний робочий день, як і впродовж сорока років, проведених у відділенні хірургії. Втім, не такий уже і звичайний. Сьогодні він провів три вдалі операції, отже, було врятовано ще три життя. Можна було би спокійно піти на заслужений відпочинок, переїхати жити до села, в рідну домівку і доглядати хвору матір. Він так і збирався вчинити чи не щодня, але звільнення з роботи постійно відкладав «на завтра, на післязавтра, на весну, літо, на після відпустки». Вечорами, як долала втома після важких змін, він мріяв про той день, коли можна буде не сушити голову, розмірковуючи про правильність поставленого діагнозу, про непередбачені наслідки в організмі післяопераційних пацієнтів, а просто прокинутися рано-вранці під горлання півнів у селі і, пірнувши в густий сивий туман, спуститися до тихої річечки з вудкою в руках. А на ранок Іван Іванович прокидався під гудіння автівок, що проносилися під його вікнами, і знову з головою поринав у працю. Не те, щоб придумав собі, що без нього відділення хірургії закрийється і земля перестане обертатися навколо своєї осі. Він усього лиш дуже любив свою роботу і ніяк не міг уявити подальше життя без білого халата та скальпеля в руках.

Іван Іванович зняв халат, відчинив рипучі дверцята старенької шафи й охайно повісив його на плічка. Робота лікаря не допускала помилок і вимагала постійно, щохвилини, пильності, акуратності та педантичності. Таким він і був, таким його зробила робота. Чоловік увімкнув електрочайник і подивився на годинник. Ось-ось має підійти Віталій і прийняти зміну.

— Іван Іванович Віталієм був задоволений. Мабуть, з усіх хірургів, з ким доводилося працювати, цей молодий хлопець здавався йому найбільш перспективним. Саме йому Іван Іванович із великим бажанням передавав набуті роками досвід і знання. Віталій Степанович, як звали його у відділенні всі, крім Івана Івановича, працював хірургом лише два роки, але вже самостійно зробив чимало складних операцій. Тож відчувалося, що молода людина на своєму місці. Це радувало Івана Івановича, з одного боку, а з іншого — він усе-таки ревниво ставився до обдарованості молодого хірурга. Але це була добра, така собі «біла» заздрість, і Іван Іванович не вбачав у цьому нічого поганого.

«Ось дочекаюся моменту, коли Віталій покаже себе з кращого боку на всі сто відсотків, тоді й піду з роботи», — якимось подумав Іван Іванович і став чекати відповідної нагоди.

Чайник закипів, клацнула кнопка на ньому. Майже одночасно з цим звуком хтось постукав у двері.

— Можна? — спитав молодий високий, якщо не сказати довготелесий, хлопець в окулярах, відчиняючи двері.

— Заходь, Віталіку, — по-батьківськи усміхнувся Іван Іванович. — Я вже і чайник закип'ятив, чекаючи на тебе.

— Отже, не спізнився, — зауважив Віталій, — Добридень, Іване Івановичу.

Незважаючи на свій високий зріст, Віталік не сутулювався, як зазвичай роблять такі люди, а тримав спину рівно, наче натягнуту струну, і від цього здавався ще вищим. Його ясні голубі очі дивилися з-за окулярів, випромінюючи світло радості. Хлопець швидким спритним рухом натягнув білосніжну шапочку на коротко стрижене світло-русяве волосся і накинув халат на зелену футболку з незрозумілим написом ML.

— Готовий пити чай і приймати зміну, — промовив із широкою усмішкою.

— Не зміну, а зміни, — зауважив Іван Іванович, ставлячи на стіл дві порцелянові чашки в дрібну синю квіточку.

— Тобто?

— Мені треба з'їздити до матері в село, — сказав Іван Іванович. — А тебе хочу попросити відпрацювати нічну зміну за себе і денну за мене.

— Без проблем, — Віталій розвів свої довгі тонкі руки в сторони. — Скільки завгодно.

— А як же особисте життя? Як наречені?

— А! — Віталій недбало махнув рукою і поморщився, від чого його окуляри зробили рух до кінчика носа. — Які там наречені?

— Ех, мені б твої роки, — усміхнувся Іван Іванович і погладив сиві вуса. — Я на твоєму місці жодної сестрички у відділенні не проминув би.

— Вони всі зайняті, — зауважив Віталій, сьорбаючи чай.

— Тоді залишаються хворі. Які тобі більше підходять: переломи, апендикси чи черепно-мозкові?

— Ну і жарти у вас, Іване Івановичу! Краще скажіть, як там ваша мати?

— Та рана у неї ніяк не загоюється. Що тут вдієш? Вік та цукор. Цукор, візьміть до уваги, молодий колего, гарний тільки в чаї, а не в крові, — посміхнувся Іван Іванович.

— Скільки вашій мамі?

— Вісімдесят шостий пішов.

— Та-а-ак, — протягнув молодий лікар. — Вік заважає одужанню.

— Мати ще жива, а батька вже десять років немає, — сказав Іван Іванович, і по його обличчю пробігла тінь смутку. Чоловік зробив кілька ковтків чаю, і його очі знову заблищали хитрими вогниками. — А хочеш, привезу тобі із села дівчину? Зараз там залишився великий вибір: доярка, алкоголічка, із трьома дітьми, покинута чоловіком...

— Іване Івановичу! — Віталій сплеснув долоньями. — Давайте краще зміну буду приймати!

...Провівши колегу до ліфта, молодий лікар обійшов усі палати і переконавшись, що все гаразд, пішов до робочого кабінету. Завідувач відділення поїхав на два дні до столиці на симпозіум, Іван Іванович — у село до хворої матері, а йому, Віталію, належало добу провести на роботі. Тож, доки у відділенні спокійно, треба терміново зайнятися малоприємною нецікавою, але необхідною справою — писаниною. Лікар сів за стіл, де акуратною купкою лежали стоси паперів і карток хворих. Згадав, як перший раз його підвели для знайомства до наставника. Іван Іванович здався Віталію надто суворим і навіть серди-

тим. Той критично глянув на розгубленого новоспеченого лікаря, що кліпав очима і, зморщивши носа, запитав:

— Значить, хочеш стати хірургом?

— Так, хочу, — сказав Віталій.

— Дуже хочеш?

— Авжеж, дуже хочу стати хорошим хірургом, — Віталій, набравшись сміливості, твердо промовив, чітко карбуючи кожне слово. Напевно, це справило добре враження на досвідченого лікаря, і він розправив свої глибокі зморшки на лобі.

— Гм-м, — лікар зазирнув крізь скельця окулярів Віталію в очі. — Вчитися вмієш? Слухати старших?

Молодий лікар знову відчув себе школярем, який стоїть біля дошки, погано вивчивши уроки.

— Я стою перед вами, шановний Іване Івановичу, і уважно слухаю.

— Шановний? — перепитав Іван Іванович, і в його голосі прозвучали цинічні нотки. — Бачиш мене перший раз у житті і вже так шануєш?

— Тут вас поважають усі: персонал лікарні, хворі. У мене немає приводу ставитися до вас нешанобливо, — відповів Віталій і подумав, чи вдасться йому знайти спільну мову із цим сивочолим чоловіком.

— Ходімо пити чай, — несподівано проказав Іван Іванович, різко повернувся і рушив по коридору.

— Традиція в нас така, — пояснив, заходячи до кабінету. — На спиртне — табу, а ось чай... Прийшов на роботу — попив, ідучи додому — попив, хочеш поспілкуватися — прошу до чашки чаю. Сподіваюся, ти не проти наших традицій?

— Давайте я зроблю чай, — відповів Віталій і поклав цим край настороженості свого наставника.

— Запам'ятовуй, Віталику, перше правило, — сказав тоді лікар, попиваючи ароматний напій. — Завжди зберігай спокій, хоч би що не трапилося. Паніка відразу ж посіє в тобі невпевненість у правильності прийнятих рішень, що може призвести до лікарської помилки. А це, як у мінера — неприпустимо.

— Авжеж, — кивнув Віталій. — Треба завжди зберігати спокій.

Тоді молодий лікар уперше побачив задоволену усмішку Івана Івановича. Вона виявилася широкою та доброю, як у його батька...

Віталій Степанович поклав перед собою першу-ліпшу історію хвороби і взявся до роботи. Коли закінчив і розправив спину, затерплю від тривалого сидіння в одній позі на незручному совдепівському стільці, була вже десята година вечора. Він іще раз пройшовся відділенням і, залишившись задоволеним, повернувся до кабінету, аби повечеряти.

«Початок непоганий, — подумав собі. — Якщо піде так і далі й не буде позапланових хворих, то дві зміни пролетять непомітно».

Опівночі погасив у кабінеті світло і ліг на скрипучий, перетягнутий новим дерматином диванчик та з насолодою витягнув ноги. Треба було подрімати хоча б годинку-другу, адже попереду ще й денна зміна. Віталій Степанович не помітив, як миттєво його звалив сон. І до ранку ніхто не потурбував. А коли перші несміливі промінчики сонця увірвалися крізь прочинені жалюзі вікон і затанцювали по стінах, відтак

перемістившись на диван, потрапили в очі молодому лікарю, що спокійно спав, та й розбудили його. Лікар неквапно потягнувся рукою вгору і на дотик намацав на тумбочці окуляри, потерши очі руками, натягнув їх і поглянув на годинник. Була п'ята нуль-нуль.

«Оце так заснув», — подумав собі і швидко підскочив із дивана. Плеснув в обличчя холодною водою з-під крана, що був тут, у кабінеті. Одразу ж відчув приплив сили, ввімкнув електрочайник. Ніч минула спокійно, і прийдешній погожий травневий день не віщував нічого лихого.

У відділенні вже почався звичайний ранковий рух. Віталій Степанович ішов довгим коридором і гасив світло, що забула вимкнути чергова медсестра. За звичкою знову глипнув на годинник — тільки двадцять хвилин на шосту. «Чомусь уночі та рано-вранці час має властивість сповільнюватися», — промайнула думка у голові, коли побачив медсестру Асю, яка бігла йому назустріч. Він уже зібрався зробити їй зауваження через невимкнуте світло, але побачив її розчервонілі повні щоки та перелякані очі.

— Віталію Степановичу! Віталію Степановичу! — захекавшись, випалила Ася. — Там... Там таке!

— Що трапилося?

— Там... Там... — дівчина, важко дихаючи, тицьнула пальцем кудись убік. — Там людей привезли.

— Заспокойтеся, — зупинив її лікар. — Хворі надходять?

— Там багато хворих. Аварія. Сталася велика аварія. Терміново треба йти вниз!

Віталій швидко попрямував у бік ліфта.